

RIKSREVISIONEN

Datum: 2022-10-20

Sara Monaco
Ange avdelning

Anteckningar SÄPO 221020

Intervju med XX på X.

Närvarande från Riksrevisionen: Sara Monaco, Ludvig Stendahl, Klara Folkesson

Mötet inleds med kort summering av XX, följt av en presentation om hotet mot Sverige (ur ett generellt perspektiv med viss inriktning på forskning och innovation).

- Hotbilden mot Sverige ökar ur ett historiskt perspektiv
- Det finns en dissonans hos forskare kring informationssäkerhet och skydd
- Funktionen som XX representerar arbetar inte med säkerhetsskydd utan med hotet från utländska aktörer.
- Ett förslag är lagt i svensk lagstiftning gällande utländska direktinvesteringar att SÄPO ska kunna granska tex forskningssamarbeten innan de beslutas för att avgöra om hotrisk föreligger. I dagsläget kan de endast ge rekommendationer.

Vetenskap och teknik är i fokus i hotbilden. I 9 fall av 10 är främmande makt ute efter teknik och innovation. Vi identifierar störst hot från Ryssland, Kina samt cyber/elektroniska angrepp. Hur skyddar vi oss?

Slide 1: Problembild

Hotet från främmande makt har definitivt förändrats efter 24/2 i och med att vissa ledares syn på världen har blivit mer tydlig.

- Global konkurrens
- Vissa stater riktar aktiviteter mot Sverige som inte är acceptabla

Obs att underrättelsetjänsterna är antagonisterna.

Två olika syner på hotbilder:

Slide 2: Vetenskap och teknik är i fokus

- Accelererande teknikutveckling driver ekonomisk tillväxt och militär förmåga
- Många nya teknologier har dubbla användningsområden här, såväl civilt som militärt
- Vi går från hårdvara till mjukvara, exemplet *halvledare*. Forskningsdata ligger till grund för detta och därmed väldigt skyddsvärt.

- Många SÄPO-ärenden landar i teknik och mycket leder fram till teknikområdet.
- Man brukar säga att ekonomi trumfar politik men att teknik trumfar ekonomi
- Många ärenden på Säpo blir teknikärenden till slut, handlar i slutändan om att komma åt forskning.

Slide 3: Två stater av särskilt intresse

Kina och Ryssland moderniserar och upprustar sina militära styrkor i snabbare takt, försöker komma åt vetenskap och teknik.

Ryssland

- Det dimensionerade militära hotet mot Sverige

Kina

- Mål att bli den ledande supermakten
- Deras teknikbehov överensstämmer med vad Sverige är bra på. Sverige levererar teknikutveckling över vår vikt vilket märks.

Vad är det för teknikområden/vetenskapsområden specifikt som du menar?

Till exempel digitalisering, biomedicin, telecom, AI, kvant. Dessa är de största riskområdena för intrång av främmande makt.

Vad det handlar om i Kina:

- Beslut fattade på högsta politisk nivå, en sk "whole of government-approach" där medarbetare förväntas ta hem kunskap till hemlandet pga. både hot om repressalier liksom lojalitet mot staten. Alla förväntas hjälpa åt för att komma åt saker. Lagen är skriven så.
- Toppforskning: etablerad high tech samt emerging technologies
- Lagliga som olagliga metoder.

Obs att SÄPO inte har mandat att göra något åt detta på marknaden eller på tex. högskolor och universitet. Ett exempel är en svensk ståltillverkare som kontaktas av Ryssland för att köpa stål – här kan SÄPO endast delge information och inget mer, t.ex. att det ryska företaget hör till militären. I slutändan är det företaget själv som avgör om de gör affären eller ej.

Vissa har universitet som specialitet. Svensk topptechnik är garanterat under bevakning, det kan man räkna med. Kvantteknik är intressant för alla.

Digitaliseringen har lett till att gråzonen suddas ut och att det är svårare att kontrollera intrång. Viktigt ha struktur på plats vid UoH så att man kan fortsätta med fri forskning,

Slide 5: Kina- behov och metoder

- Bevara kommunistpartiets monopol
 - Bevara landets territoriala integritet och nationens suveränitet
 - Etablering som en makt med globalt inflytande
 - Vill bli militär supermakt 2049
 - Vill bli världsledande inom teknologi, vetenskap och innovation 2049.
- Ekonomisk tillväxt är nödvändigt för att åstadkomma detta.*

- Kinesiska studenter/forskare kommer delvis från militära universitet, detta tänker vi inte alltid på.
- Rapporter om detta finns öppet, att kinesisk medborgare ska hämta hem information och kunskap som ska gynna Kinas tillväxtmål, strategi: "picking flowers abroad to make honey in China". I Kina gäller "rule by law" (jfr "rule of law")
 - National Intelligence Law of the PRC (2018)
 - Counter-espionage Law (2018)

Slide 5: Nationell kinesisk strategi

Den nationella strategin "Made in China 2025" - ett av programmets target sectors innefattar electrical equipment, farming machines, new info technology, medical devices, aerospace devices, green tech, energy saving, numerical control (tools & robotics), railway equipment samt XX.

Slide 6: Metoder för Kinas teknikanskaffning

- affärsavtal med enkelriktad tekniköverföring. Går till svenska tekniska start-up bolag som har forskningsdata – där upphovsmännen tex. tillåts fortsätta forska men Kina har copyright.
- civil-militär integration/fusion (CMI)
- uppköp av företag
- många forskare/studenter utomlands
- nationella entreprenörs- och innovationstävlingar
- underrättelsemetoder

CMI: samverkan civil/militärindustri/forskning där nya teknologier som utvecklas på den civila marknaden ska komma militären till godo. Gränserna mellan Kinas civila och militära industri suddas ut.

De generella hoten handlar om överföringen av ekonomisk tillväxt. Ur SÄPOs perspektiv finns två sätt som tekniköverföring hotar Sveriges säkerhet:

1. Spridning av massförstörelsevapen, att stoppa detta är ett regeringsuppdrag. Mycket västerländsk teknik behövs för kärnvapen och bioteknik. Vi ska inte bidra till att stärka en totalitär regim.
2. Stärkt förmåga hos Ryssland och Kina (krig vinns på universiteten, inte på slagfältet) kan leda till men för Sveriges säkerhet.

Slide 7: Uppköp av företag

- Gäller framförallt högteknologiska företag
- Ågarna riskerar att fatta kortsiktiga beslut pga. den ekonomiska lockelsen om säkrad finansiering
- EU-förordning om utländska uppköp/FDI (Sverige 2022)
- Kinesiska investeringar ses som attraktiva pga. finansiering och marknadstillgång
- De flesta företagen är bra på att tänka på säkerheten och att rapportera till SÄPO eller ISP.
- Mindre svenska företag kan sakna exportkontrollavdelningar

Slide 8: Kinesiskt program för studenter och forskare

Kinesiskt spionage på svenska universitet och högskolor sker regelbundet. Bra rapporter om "picking flowers etc.." finns hos ASPI och JOSKE.

I SÄPOS årsrapport från 2020 står att det stjäls information och kunskap för miljardbelopp, i angrepp som riktas mot svensk forskning och innovation. Hur har ni räknat på det?

Det är svårt att svara på var siffrorna kommer ifrån, men gissningsvis handlar det om de elektroniska angrepp som företagen har summerat ihop.

Technology readiness levels (TRLs) är ett indikatorer på mognadsgraden av en viss teknologi. TRL 1 är basforskning och TRL 9 är när ett system är beprövat i operationell miljö. Vilken nivå utifrån denna skala är intressant för en utomstående?

SÄPO pratar inte alls om TRL.

När det gäller PDA och säkerhetsskyddad verksamhet eller uppgifter – kan ni säga ngt om omfattningen på sådan verksamhet på våra lärosäten?

Omfattningen av spionage gällande PDA är enorm. Problematiken är att man uppger falsk slutanvändare. SÄPO och Försvarets Materielverk får luska i det och då kan det visa sig att det ska till det militära. Sverige är alltför öppna här – det finns en uppfattning att man ska kunna säga vad som helst till vem som helst, men så behöver det inte vara utan man bör vara vaksam. Microchip och halvledare är klassiska PDA. När det gäller PDA har vi slutanvändare i fokus.

Hur ser ni på lärosätenas arbete för att motverka den här typen av aktiviteter?

Säkerhetscheferna bör vara medvetna och samtliga lärosäten har blivit briefade av oss. Det finns problem med att professorer och forskare inte delar uppfattningen.

Finns det brister i lärosätenas arbete? Vilka?

Fri och bra forskning kräver internationellt samarbete, det skapar en dikotomisering som är svår. Här bör det finnas en vaksamhet. Man ska inte automatiskt misstänkliggöra utländska forskare men man ska vara medveten. Det här är en generell problematik. SÄPOS intressen går stick i stäv med vad fri forskning innebär.

Hur samverkar Säkerhetspolisen med lärosätena kring dessa frågor?

En "öppen" tjänst får informera mer om detta.

SÄPO har regionala kontor i alla regioner förutom Gotland. De har samarbete med universiteten i resp region. i detta avseende görs ingen skillnad på om ett universitet är statligt eller om det är en stiftelse.

Vilka delar av lärosätenas verksamhet bör vi titta på när vi granskar dessa frågor? Vilka ämnesområden är mest intressant?

Intressanta områden är som sagt AI, telecom, kvant. Kvantteknik. Telecom är mer näringsliv än forskning. Tex har X forskning som går åt det militära hållet, men hos dem finns en medvetenhet. I extrema fall kan det även handla om samhällsvetenskapliga forskare som har stora mängder befolkningsdata.

När det gäller säkerhetsskydd så är det Länsstyrelserna som är tillsynsmyndighet när det kommer till lärosätena. Samtidigt är det ni som uttalar er om lärosätenas arbete på området. Kan ni reda ut rollerna lite för oss?

Det är oklart hur rollerna SÄPO-Länsstyrelserna förhåller sig till varandra. SÄPO gör en skarp gräns mot säkerhetsskydd. SÄPO har fokus på aktörer medan Säkerhetsskydd har fokus på infrastrukturer. Det är upp till verksamhetsutövaren att avgöra om man sysslar med säkerhetskänslig verksamhet men det gör kanske inte universitet per default. Även maskininlärning är intressant för främmande makt. XX menar att det är osäkert om forskningsdata kan betraktas som säkerhetsskyddat.

Ni har gjort en del insatser gentemot högskolesektorn i dessa frågor vad vi har förstått – hur har dessa emottagits?

Vi genomför kurser/föreläsningar om hotet och då träffar vi oftast säkerhetschefer men sällan fakultetsrepresentanter. Responsen från säkerhetscheferna är bra. De har varit behjälpliga, de förstår även om det är en något olöslig fråga. Säkerhetstjänster kan ju inte begränsa den fria forskningen- man försöker plocka lågt hängande frukter.

Vad skulle kunna var en bra rekommendation till sektorn av Riksrevisionen i granskningen?

Detta gäller hela samhället- snarare än att inskränka bör vi medvetandegöra. I högskolesektorn tex pratar man idag mest om forskningsetik medan det andra ses som konspiratoriskt.